



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 84/2023-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky**, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2Cdo/222/2020 z 18. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením najvyššieho súdu v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Žalobkyňa sa proti sťažovateľke žalobou podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) domáhala náhrady škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom exekútora, ktorý v exekúcii v prospech žalobkyne ako oprávnenej po zmene exekútora nepreviedol výtlačok z dražby novej exekútorke. Okresný súd žalobe proti sťažovateľke vyhovel. Za preukázané považoval všetky predpoklady zodpovednosti štátu za škodu, keďže exekútor v rozpore s Exekučným poriadkom spreneveril výtlačok z dražby, čím znemožnil rozvrhnúť ho na uspokojenie pohľadávky žalobkyne. Podľa okresného súdu škodou je aj zmarenie uspokojenia exekučne vymáhanej pohľadávky a jej výška sa rovná čiastke, ktorú by žalobkyňa dostala z výtlačku z dražby. Ak by exekútor postupoval zákonne a výtlačok z dražby previedol exekútorke, bola by po schválení rozvrhu uspokojená časť vymáhanej pohľadávky žalobkyne. Okresný súd sa nestotožnil so sťažovateľkou v tom, že jej zodpovednosti predchádza nárok žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia proti exekútorovi, pretože ich verejnoprávny vzťah

je založený na nerovnom postavení a exekútor pri exekučnej činnosti vykonáva úlohy orgánu štátnej moci.

3. Sťažovateľka v odvolaní proti rozsudku namietala záver okresného súdu, že exekútor sa nemohol bezdôvodne obohatiť. Sťažovateľka, poukazujúc na rozhodnutia najvyššieho a ústavného súdu, tvrdila, že pohľadávka žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody a žalobkyňa nepreukázala, že by sa od exekútora bezúspešne a bez svojho zavinenia domáhala bezdôvodného obohatenia. Preto štát nie je povinný nahradiť škodu. Podľa sťažovateľky exekútor konal v rozpore so zákonom, keď výťažok z dražby spotreboval na súkromné účely, čo vylučuje výkon verejnej moci. Preto zadržívaním plnenia bez právneho dôvodu naplnil skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia. Sťažovateľka okresnému súdu vytkla aj výpočet výšky škody, ktorý vychádzal z rozvrhu výťažku z dražby a odmeny exekútora, o čom exekučný súd nerozhodol.

4. Krajský súd odvolaním napadnutý rozsudok potvrdil, pretože okresný súd dospel k správnym skutkovým a právnym záverom. K námietke o hypotetickom výpočte výšky škody uviedol, že okresný súd správne vychádzal z miery reálnej úspešnosti žalobkyne ako oprávnenej v exekučnom konaní, a preto zodpovedá čiastke, ktoré by jej exekútor, nebyť protiprávneho konania, poukázal. Krajský súd sa stotožnil s tým, že činnosť exekútora je výkonom verejnej moci, a preto je neprevedenie výťažku z dražby novej exekútorke nesprávnym úradným postupom. Nestotožnil sa s námietkou o rozpore záverov s najvyšším a ústavným súdom, pretože okresný súd správne vylúčil bezdôvodné obohatenie exekútora pre jeho postavenie a vzťah so žalobkyňou. Doplnil, že žalobkyňa sa pre premlčanie úspešne nemôže domôcť bezdôvodného obohatenia, čo bolo spôsobené zastavením trestného konania proti exekútorovi, v ktorom si uplatnila náhradu škody.

5. Sťažovateľka proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie pre nesprávne právne posúdenie dvoch otázok, od vyriešenia ktorých záviselo jeho rozhodnutie. Prvou otázkou v dovolacej praxi nevyriešenou bolo, či súdy mohli prezumovať rozhodnutia exekučného súdu o schválení rozvrhu výťažku z dražby a odmene exekútora. Podľa sťažovateľky pre absenciu rozhodnutí exekučného súdu nebola preukázaná škoda a jej výška, ktorú nemožno založiť na hypotetických výpočtoch. Súdy nemohli rozhodnúť o otázkach patriacich do právomoci exekučného súdu. Druhou otázkou dovolacím súdom rozhodovanou rozdielne bolo, či nároku na náhradu škody predchádza povinnosť uplatniť nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Sťažovateľka poukázala na rozhodnutia najvyššieho súdu (2Cdo/48/2010, 2Cdo/155/2011, 2Cdo/123/2009) v prospech záveru, že nárok zo zodpovednosti za škodu má prednosť pred nárokom z bezdôvodného obohatenia a rozhodnutia najvyššieho a ústavného súdu (6Cdo/9/2016, 6Cdo/27/2016, III. ÚS 361/09, R 4/1987, 4Cdo/199/2005) v prospech opačného záveru. Pri existencii dvoch nárokov proti dvom rozdielnym subjektom, štátu a exekútorovi, treba vyriešiť, ktorý z nich má prednosť. Podľa sťažovateľky má žalobkyňa proti exekútorovi pohľadávku z bezdôvodného obohatenia, ktorú si neuplatnila, čo vylučuje jej zodpovednosť za škodu.

6. Najvyšší súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením odmietol prípustnosť dovolania sťažovateľky. Prvú dovolaciu otázku vyhodnotil ako skutkovú a od vyriešenia druhej otázky nezáviselo rozhodnutie krajského súdu. Formulácia a obsahová argumentácia prvej otázky smerovali k výške škody a spôsobu jej výpočtu, čím sťažovateľka žiadala zodpovedať otázku závislú na skutkovom stave. Preto sťažovateľka nesprávne právne posúdenie neprípustne

odôvodnila spochybnením skutkových záverov. K druhej dovolacej otázke uviedol, že sudy riešili prípadnú konkurenciu nárokov na náhradu škody a bezdôvodné obohatenie, pričom vychádzali zo správneho právneho záveru (1Cdo/128/2019), že exekútor sa pre jeho postavenie v exekučnom konaní a právny vzťah so žalobkyňou nemohol bezdôvodne obohatiť. Preto nemohla existovať konkurencia nárokov na náhradu škody proti štátu a vydanie bezdôvodného obohatenia proti exekútorovi. Preto bolo vyriešenie prioritizácie uplatnenia niektorého z týchto nárokov bez významu pre rozhodnutie krajského súdu.

III.

7. Podľa sťažovateľky jej ústavné práva boli porušené tým, že napriek prípustnosti dovolania ho najvyšší súd meritórne nepreskúmal. Sťažovateľka nesúhlasí s tým, že prvá dovolacia otázka bola skutková, keďže nežiadala preskúmať správnosť výpočtu výšky škody, ale posúdiť, či možno predbežne rozhodnúť o otázke, ktorá patrí do právomoci exekučného súdu. Podľa sťažovateľky okresný súd prekročil právomoc a dospel k nesprávnemu právnemu záveru o škode a jej výške. Sťažovateľka poukazuje na to, že žalobkyňa od exekútorke a ani od exekučného súdu nežiadala rozhodnúť, akú časť výt'azku z dražby treba poukázať na vymáhanú pohľadávku.

8. Sťažovateľka nesúhlasí s najvyšším súdom, že exekútor sa nemôže bezdôvodne obohatiť. Preto považuje za nesprávne, že najvyšší súd odmietol zodpovedať druhú dovolaciu otázku o konkurencii nárokov na náhradu škody a bezdôvodné obohatenie, ktorej posúdenie bolo rozhodujúce a od začiatku konania sporné. Na podporu argumentácie, že zodpovednosť sťažovateľky vylučuje to, že žalobkyňa sa od exekútora nedomáhala vydania bezdôvodného obohatenia, poukazuje na viaceré rozhodnutia najvyššieho a ústavného súdu. Sťažovateľka najvyššiemu súdu vytýka, že nezohľadnil, že exekútor pri nevyplatení a spotrebovaní výt'azku z dražby nekonal ako exekútor, pretože neplnil úlohy štátneho orgánu v súlade so zákonom.

IV.

9. Vo vzťahu k namietanému uzneseniu treba uviesť, že z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby táto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

10. K námietkam o prvej dovolacej otázke treba uviesť, že jej gramatická formulácia, či súd mohol alebo nemohol predbežne posúdiť otázky patriace do právomoci exekučného súdu, je právnym posúdením, a nie skutkovou otázkou tak, ako to nesprávne konštatoval najvyšší súd. Avšak je potrebné zohľadniť, že v kontexte toho, že táto otázka bola významná len pre určenie výšky škody, nesprávnosť výpočtu ktorej sťažovateľka nenamietala, bola bez významu pre meritórne rozhodnutie o tom, či štát za škodu zodpovedá alebo nie. Preto inak možno doplniť,

že zodpovedanie tejto otázky by nemalo vplyv na rozhodnutie o merite veci, a teda či zodpovednosť sťažovateľky vznikla alebo nie. Okresný súd pri určení výšky škody vychádzal len zo skutočností a noriem, z ktorých by vychádzal exekučný súd pri rozhodovaní o schválení rozvrhu a odmene exekútora. O tom, že sa s tým vysporiadal v súlade s predpismi exekučného práva, svedčí aj to, že sťažovateľka nenamietala samotný výpočet výšky škody. Treba zohľadniť to, že je v právomoci všeobecných súdov pri rozhodovaní podľa zákona č. 514/2003 Z. z. po konštatácii predpokladov vzniku zodpovednosti štátu rozhodnúť o výške škody na základe vykonaného dokazovania bez nutnosti existencie rozhodnutia iného orgánu, ktorým by bola výška škody bezpochyby preukázaná.

11. Nemožno súhlasiť so sťažovateľkou, že ak by súdy správne vyhodnotili nedostatok oprávnenia nahrádzať rozhodnutia exekučného súdu, nedospeli by k právnomu záveru, že žalobkyni vznikla škoda a v akej výške. Okolnosť, či bolo alebo nebolo rozhodnuté o schválení rozvrhu a odmene exekútora, nie je predpokladom vzniku škody. Súdy považovali správne za preukázané, že škoda vznikla tým, že exekútor prijal výťažok z dražby a tento spreneveril. To potvrdzuje aj sťažovateľka v ústavnej sťažnosti, keď tvrdí, že rozhodnutím o schválení rozvrhu by bolo preukázané, akú časť by žalobkyňa nadobudla. Netvrdí, že týmto rozhodnutím by bolo preukázané, či by žalobkyni nárok na výťažok vôbec vznikol. Nemožno súhlasiť s tým, že pri neexistencii rozhodnutia o schválení rozvrhu výťažku nevznikla exekútorovi povinnosť vyplatiť žalobkyni časť výťažku. Exekútor bol povinný výťažok držať u seba, kým nebude rozhodnuté o schválení rozvrhu. Nie je správne tvrdenie sťažovateľky, že ak by exekútor výťažok nesprenveril, tak by sa majetok žalobkyne nezmenil. Súdy konštatovali, že ak by exekútor konal v súlade so zákonom, tak by bolo rozhodnuté o schválení rozvrhu a exekútor by bol povinný časť výťažku vyplatiť žalobkyni. Majetok žalobkyne by sa nezväčšil, či by bolo alebo nebolo rozhodnuté o schválení rozvrhu výťažku, pretože ak ho exekútor spreneveril a nemal dostatok peňazí, nemal žalobkyni čo vyplatiť.

12. Hoci je odôvodnenie namietaného uznesenia vo vzťahu k druhej dovolacej otázke vzhľadom na dovoláciu argumentáciu sťažovateľky strohé, záver o jej neprípustnosti nie je ústavne neudržateľný. Pokiaľ súdy dospeli k záveru, že exekútor sa nemôže bezdôvodne obohatiť, neexistovala konkurencia nárokov na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia. Rozhodnutia najvyššieho súdu, z ktorých sťažovateľka vyvodzuje záver, že si žalobkyňa mala uplatniť nárok na bezdôvodné obohatenie proti exekútorovi, predchádzali rozhodnutiu č. k. 1Cdo/128/2019 a záveru, že exekútor sa nemôže bezdôvodne obohatiť. Navyše, tieto rozhodnutia vychádzali z odlišného skutkového stavu. Aplikácia sťažovateľkou prezentovaného záveru sa vzťahuje na prípady, keď poškodenému vznikne nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia proti subjektu odlišnému od orgánu verejnej moci v súvislosti s činnosťou tohto orgánu pri výkone verejnej moci. Vtedy vzniku zodpovednosti štátu za výkon verejnej moci predchádza uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia od subjektu, ktorý sa v dôsledku nesprávneho úradného postupu orgánu verejnej moci bezdôvodne obohatil. Nemožno prehliadnuť ani to, že súdy sa vysporiadali aj s tým, prečo si sťažovateľka už nemôže úspešne uplatniť proti exekútorovi nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. K tomu možno doplniť, že v čase podania žaloby bola rozhodovacia prax prevažne opačná, a teda že má prednosť nárok na náhradu škody pred bezdôvodným obohatením, ktoré proti exekútorovi už vtedy vylučovala (6MCdo/4/2011). Preto nemožno na ťarchu žalobkyne s odstupom času pričítať to, že v čase podania žaloby si nárok uplatnila v súlade s rozhodovacou praxou, ktorá sa v otázke možnosti exekútora pri exekučnej

činnosti bezdôvodne obohatiť nezmenila. Medzi žalobkyňou a exekútorom neexistoval záväzkovoprávny súkromný vzťah, ktorý by bolo možné podradiť pod skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia.

13. Nemožno súhlasiť s názorom sťažovateľky, že podľa rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 1Cdo/128/2019 sa mohol exekútor bezdôvodne obohatiť, pretože prijal plnenie bez základu v hmotnom práve. Záver, že pokiaľ plnenie nemalo základ v hmotnom práve, príjemca sa bezdôvodne obohatil, nemožno automaticky aplikovať na skutkový stav veci sťažovateľky. Tento záver bol prijatý v súvislosti s tým, že ak došlo k plneniu na základe neskôr zrušeného súdneho rozhodnutia, tak príjemca sa bezdôvodne obohatí len vtedy, ak podľa hmotného práva nemal nárok na jeho prijatie. Nemožno súhlasiť ani s tým, že by závery súdov boli v rozpore s rozhodovacou praxou ústavného súdu. V rozhodnutí č. k. III. ÚS 361/09 ústavný súd konštatoval subsidiárnosť zodpovednosti štátu za škodu, keď na základe nezákonných rozhodnutí bolo možné vzťah medzi dvomi subjektmi (rozdielnymi od orgánov verejnej moci) podradiť pod skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia. V rozhodnutí č. k. II. ÚS 165/2012 ústavný súd konštatoval bezdôvodné obohatenie exekútora, keď ten v časti rozhodovania o jeho odmene je účastníkom konania, a preto stráca postavenie orgánu verejnej moci. V rozhodnutí č. k. III. ÚS 225/2012 ústavný súd konštatoval, že poškodení si predčasne uplatnili nárok na náhradu škody proti štátu za zákonné konanie orgánov činných v trestnom konaní, keď si nároky z neplatnosti dražby nevysporiadali v rovine súkromného práva a so subjektmi záväzkových vzťahov.

14. Nemožno súhlasiť s tvrdením sťažovateľky, že exekútor neplnil úlohy štátneho orgánu, keď výťažok z dražby spotreboval pre osobné účely. Štát preberá zodpovednosť nahradiť škodu, ktorá vznikla ako dôsledok výkonu exekučnej činnosti (PL. ÚS 49/03). Nie je pochyb o tom, že žalobkyňi vznikla škoda ako dôsledok výkonu exekučnej činnosti exekútora, ktorý ak by nebol nositeľom štátnej moci, nikdy by nemal v držbe výťažok z dražby. O tom, že táto úprava bola pre štát prísna, svedčí aj jej zmena, keď štát zodpovedá za škodu spôsobenú exekútorom, lenak ju nie je možné uspokojiť z majetku exekútora alebo jeho poisťovateľa. Navyše, je to práve sťažovateľka, ktorej po uhradení škody vznikne proti exekútorovi regresný nárok.

15. Úvahy najvyššieho súdu o podmienkach prípustnosti dovolania v konkrétnostiach oboch dovolacích otázok, reagujúc na v konaní zistené skutočnosti, nemožno považovať za svojvoľné alebo arbitrárne ani také, ktoré by boli príliš formalistické alebo by obsahovali zjavný právny omyl. Namietané uznesenie nepredstavuje výsledok takej interpretácie a aplikácie zákona, ktorá by sa od znenia príslušných ustanovení odchyľila natoľko, aby tým došlo k popretiu ich významu a účelu. Záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľky je založený na racionálnom, hoci stručnom, ale ústavne konformnom výklade právnej úpravy prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie v civilnom procese. Najvyšší súd podrobnejšie zdôvodňuje právne závery aplikovateľné aj na vec sťažovateľky v otázkach konkurencie nárokov a možnosti exekútora sa bezdôvodne obohatiť v rozhodnutí č. k. 1Cdo/128/2019, ktoré je sťažovateľke známe. Namietaným uznesením najvyššieho súdu nedošlo k porušeniu práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto je ústavná sťažnosť v časti porušenia práva na súdnu ochranu podľa ústavy zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

16. K namietanému porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru treba uviesť, že Európsky súd pre ľudské práva vychádza vo svojej judikatúre z názoru, že štát nie je v nadväznosti na čl. 34 dohovoru nositeľom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (Karagiannis proti Grécku, rozhodnutie č. 33408/05 z 27. 9. 2007, Breisacher proti Francúzsku rozhodnutie č. 76976/01 z 26. 8. 2003, Danderyds Kommun proti Švédsku, rozhodnutie č. 52559/99 zo 7. 6. 2001, Yershova proti Rusku, rozhodnutie č. 1387/04 z 8. 4. 2010, Kotov proti Rusku, rozhodnutie č. 54522/00 zo 14. 1. 2010, Ismeta Bačić proti Chorvátsku, rozhodnutie č. 43595/06 z 19. 6. 2008). Preto je ústavná sťažnosť v časti porušenia práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2023

Robert Šorl
predseda senátu